

Гордон К.О., студ.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ГУАНЫЮН ЮЙ В РАЗГОВОРНОМ СТИЛЕ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА: УЗУАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

В статье исследованы различные аспекты функционирования фразеологических единиц гуанюн юй в разговорном стиле китайского языка, а именно занимаемая ими синтаксическая позиция, показатель частотности употребления, грамматические функции, что способствует более комплексному пониманию узуального аспекта фразеологизмов гуанюн юй.

Ключевые слова: фразеологизм, гуанюн юй, толковый комментарий, синтаксическая позиция.

Gordon K.O., stud.,
Taras Schevchenko National University of Kyiv

PHRASEOLOGICAL UNITS GUANYUN YU IN SPOKEN CHINESE LANGUAGE: BASIC RULES OF USING

Article deals with basic rules of functioning guanyun yu phraseological units in spoken chinese language: their syntactic position, frequency of using, grammatic functions, which helps fully understand basic rules of using guanyun yu phraseological units.

Keywords: phraseological units , guanyuny'yu, explanatory comment, syntactic position.

УДК 821.124:811.124'02

Горобець І.С., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

КЛАСИФІКАЦІЙНИЙ ВИМІР ЛЕКСИКИ НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ АНТИЧНИХ ЧАСІВ ЛЕКСИКА НАРОДНОЇ АНТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ У КЛАСИФІКАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

(на матеріалі текстів "De agri cultura" Марка Порція Катона, "De medicina" Авла Корнелія Цельса, "Historia Naturalis" Гая Плінія Старшого)

У статті здійснено спробу дослідження лексико-семантичних особливостей давніх рецептів народної медицини в античних авторів, визначається їхня генеза та основні принципи структури,

проводиться зіставний аналіз авторського стилю на основі текстів "De agri cultura" Марка Порція Катона, "De medicina" Авла Корнелія Цельса, "Historia Naturalis" Гая Плінія Старшого.

Ключові слова: рецепти народної медицини, лексико-семантичний аналіз, лексика на позначення лікувальних засобів, лексеми на позначення назв хвороб, лікарські форми.

Важливою темою, що здавна привертає увагу дослідників і досі не втратила своєї актуальності, є народна медицина, якій у системі етнокультури належить одне з провідних місць, оскільки вона визначає соціально-гігієнічні норми, побутову культуру, психологічні норми спілкування [Серебряннікова 2004, 3]. Найвидатнішими дослідниками, які збирали рецепти народної медицини у Стародавньому Римі, були Гай Пліній Старший (книги XXVII – XXXII його праці "Природнича історія" ("Historia Naturalis"), Марк Порцій Катон ("Про землеробство" ("De agri cultura"), Авл Корнелій Цельс (VI – XII частини книги "Artes" ("Мистецтва"). У їхніх працях безпосередньо містяться рецептурні засоби, лексико-семантичні особливості яких і є об'єктом дослідження цієї роботи.

На підставі дослідження помічаємо, що хоча рецепти Марка Порція Катона, Авла Корнелія Цельса та Гая Плінія Старшого різнилися між собою і за лексичним, і за змістовим наповненням, вони мають велику кількість спільних рис. У кожного з авторів ми виділили лексико-семантичні групи: лексика на позначення назв захворювань, лексика на позначення лікарських засобів, лексика на позначення лікарських форм та одиниць вимірювання.

У кожного з них зустрічається лексика грецького походження і серед назв хвороб, і на позначення лікувальних засобів. У Катона лексики грецького походження найменше, оскільки він був противником усього грецького. Цельс часто наводить грецькі і латинські терміни паралельно, до того ж грецькі частіше подає мовою оригіналу, інколи транслітерує латиною (abscessus corporis – абсцес (і далі Цельс подає грецьку назву: quae ἀποστήματα Graeci nominant) ἀπό-στήμα, ατος, τό – налив, виразка; insania febricitantium – лихоманка з маренням (яку називають phrenēsis, is f (гр.) – божевілля). У Плінія зустрічається велика кількість синонімічних назв грецького походження до латинських термінів. На позначення хвороби *сказ* зустрічаються такі лексеми: *rabiēs, ēī f*

– сказ; *pavor aquae* – водобоязнь, сказ; *hydrophobia, ae f (gr.)* – водобоязнь, сказ; *formidatae aquae* – водобоязнь.

У рецептах Катона, Цельса та Плінія міститься великий пласт лексики на позначення лікарських засобів. У них часто надається порада використовувати засоби рослинного походження, значна кількість яких застосовується в сучасній фармакології (*absinthium, ī n* (гр.) – полин; *aloē, ēs f* (гр.) – алое; *alium, i n* – часник; *ruta, ae f* – рута; *iris, is f* (гр.) – ірис; *papāver, eris n* – мак; *marrubium, ī n* – шандра). Катон, Цельс і Пліній підтверджували лікувальну дію граната, але на його позначення використовують різні лексеми. У Катона та Цельса на позначення граната використовується словосполучення *malum Punicum*, що дослівно означає "пунічний плід", оскільки він був завезений, очевидно, під час Пунічних війн. У Плінія зустрічаємо назву *acerbus*, яка вказує на смакові властивості граната (*acerbus a, um* – терпкий, різкий), хоча також трапляється лексема *Punicum, ī n* [Gaius Plinius Secundus, 27].

У Цельса та Плінія дається велика кількість порад щодо вживання засобів тваринного походження та таких специфічних інгредієнтів, як екскременти (*firmum caprinum* – козячий гній; *arvunum aut suillum firmum* – гній кабана або свині) й кров (*sanguis columbae et palumbi et hirundinis* – кров голубки, голуба і ластівки) [Gaius Plinius Secundus, XXVIII, 47]. Характерним для Цельса було вживання засобів мінерального походження (*chalcītēs, is i chalcītis, idis f* – мідна руда; *ferrum, i n* – залізо; *plumbum, ī n* – свинець; *aerugo, inis f* – мідна іржа). У наші дні нікому і в голову не прийде використовувати свинець як лікарський засіб. У Римській імперії, коли токсичні властивості металів не були відомі, свинець користувався великою популярністю у медицині. Для Плінія характерні рецепти з використанням продуктів людського тіла, таких як слина, волосся. У праці Катона зустрічаємо перші згадки про уринотерапію, але на позначення *sechi* використовується лексема *lōtium, ī n* [Marcus Porcius Cato, 157]. Уперше сучасний термін *урина* (*ūrīna, ae f*) вживається у Цельса, він також зустрічається у Плінія паралельно з *pōtus, ūs m* [Gaius Plinius Secundus, XXVIII, 48].

У давні часи існували лікарські засоби під спеціальними назвами, склад яких налічував певну кількість інгредієнтів, однак вони залишалися неназваними, оскільки бути всім відомі.

У Катона: *septem bona* – сім благ.

У Цельса маємо: *tetrapharmacon* і *tetrapharmacum*, $\bar{i} n$ (гр.) – лікарський засіб, який складається з чотирьох частин; *ennepharmacum*, $i n$ (гр.) – лікарський засіб, який складається з дев'яти інгредієнтів.

У Плінія: *panchrestus*, a, um (гр.) – універсальний, придатний для лікування усього (такий засіб готувався на основі шовковиці – *morus*, $i f$).

У складних рецептах послідовність інгредієнтів залежить від ефективності дії речовини. На першому місці вказують основний лікарський засіб (*basis*), який забезпечує терапевтичну дію препарату; потім допоміжну речовину (*remedium adjuvans*), яка посилює або послаблює терапевтичну дію; далі корегуючі засоби (*remedium corrigens*) для покращення смаку чи запаху ліків та формоутворювальні засоби (*remedium constituens*) для надання лікам зручності для застосування форми [Михайлова, Кононенко 2007, 71].

У рецептах Катона, Цельса та Плінія як *remedium corrigens* використовувались: *mel*, *mellis n* – мед; *sesamum*, $i n$ – сезам, кунжут; *ruta*, $ae f$ – рута; *cumīnum*, $\bar{i} n$ (гр.) – кмин; *coriandrum*, $\bar{i} n$ (гр.) – коріандр.

Залежно від лікарських форм *remedium constituens* могли бути: *amyllum*, $i n$ (гр.) – крохмаль; *oleum*, $\bar{i} n$ – олія, оливкова олія; *adeps* (інколи *adips*), $ipis m, f$ – жир, сало; *vīnum*, $\bar{i} n$ – вино, плодове вино (*v. palmeum* – пальмове); *acētum*, $\bar{i} n$ – кисле вино, оцет; *aqua*, $ae f$ – вода.

У Катона, Цельса та Плінія зустрічаються лексеми на позначення лікарських форм.

Сьогодні лікарські засоби після фармацевтичної обробки набувають форми, яка забезпечує необхідний лікувальний ефект. Така форма називається *лікарською* (*forma medicamenti*). За консистенцією лікарські форми розподіляються на *тверді* (*formae medicamentorum durae*), *м'які* (*formae medicamentorum molles*) та *рідкі* (*formae medicamentorum fluidae*) [Михайлова, Кононенко 2007, 76].

Серед *твердих* форм ліків були відомі: *farīna*, $ae f$ – порошок; *pilula*, $ae f$ – пігулка.

До *м'яких* лікарських форм належали: *unguentum*, $i n$ – мазь; *emplastrum*, $i n$ (гр.) – пластр; *malagma*, $atis n$ (гр.) – компрес; *pastillus*, $i m$ – ароматичний коржик.

Рідкі форми ліків були відомі такі: *dēcoctum*, $\bar{i} n$ – відвар; *infusum*, $i n$ – настій; *mixtura*, $ae f$ – мікстура.

Дослідження показало, що кожному із авторів був властивий власний стиль написання. Так, мова рецептурних засобів Марка

Порція Катона проста та зрозуміла, їй притаманний розмовний стиль. Його медичні рецепти нагадують кулінарні, оскільки він подає поетапні інструкції, максимально детально описуючи процес приготування засобів, до того ж основними інгредієнтами є продукти, доступні у домашньому господарстві, зокрема капуста та вино. Адресатом порад та настанов є невизначена особа, оскільки рецепти Катона збережені до другої особи в Imperativus Futuri Activi (*sumito – візьми; facito – зроби; statuito – постав; demittito – кинь; eximito – відстань*) [Соболевский 2003, 190]. На нашу думку, рецепти Катона написані з власного досвіду, адже у них помітна суб'єктивна позиція автора та робиться акцент на позитивному результаті лікування (*Quam plurimum ederit, tam citissime sanus fiet ex eo morbo. – Чим більше її з'їси, тим швидше вилікуєшся*) [Marcus Porcius Cato, 157].

На відміну від мови Катона, рецепти Авла Корнелія Цельса вирізняються науковим стилем викладу. Оскільки він був практикуючим лікарем, він відштовхувався від власного досвіду і звертався до своїх наступників у лікувальній справі, які були адресатами послань Цельса. Рецепти Цельса мають описовий характер. У нього використовується велика кількість безособових речень (*oportet varium habere vitae genus – слід вести різноманітний спосіб життя...*). У Цельса вперше зустрічається вираз *quantum satis* – скільки треба, який перейняла сучасна медицина [Михайлова, Кононенко 2007, 74].

Гай Пліній Старший передусім постає як письменник, представник енциклопедичного напрямку. Не претендуючи на звання лікаря, Пліній зібрав знання попередників у сфері медицини, використавши близько двох тисяч книг грецьких та римських письменників, на які він неодноразово посилається. Пліній і сам пише, що лише робить опис існуючих у суспільстві методів лікування [Gaius Plinius Secundus, 23]. Доказом того, що Пліній виступає у ролі літературного діяча є велика кількість відступів, якими переривається викладення рецептурних засобів. Його рецепти переривалися свідченнями з історії та культури Риму. Мова Плінія переповнена вставними словами та вигуками (*Hercule!* – клянуся Геркулесом!; *verum dico* – кажу правду). У порадах Плінія містяться підтвердження ірраціональних уявлень римлян, представлені рецептами магічного характеру (Пліній пише і про

використання дикого винограду як амулета (*utuntur ea (uva) pro amuleto*). [Gaius Plinius Secundus, 23]

Сучасна наука збагачується і за рахунок звернення до засобів народного лікування. Сьогодні у численних рецептах народної медицини спостерігається подібність із лікувальними засобами Катона, Цельса та Плінія.

У лексемах на позначення назв хвороб простежуються риси, які збереглися у сучасній номенклатурі. У медичних термінах вживається формант *-iasis* на позначення патологічного стану. Приклади цього є і у Плінія: *phthīriasis, is f* (гр.) – фтіріаз, вошива хвороба; *elephantiasis, is f* (гр.) – елефантіаз, слонова хвороба. На позначення новоутворень використовується суфікс *-oma*, як у назвах *steatōma, atis n* (гр.) – жирова пухлина, жировик; *carcinōma, atis n* (гр.) – виразка, пухлина.

Сучасні рецепти народної медицини зберегли форму викладу, яка була властива Катону, Цельсу та Плінію. На початку рецепту вказувалося, від якої хвороби далі буде подаватися засіб, потім безпосередньо описувалася інструкція приготування ліків.

Лексико-семантичне дослідження медичних рецептів античності було проведене для розуміння витоків і генези як рецептурних текстів народної медицини, так і для усвідомлення закономірностей історичного розвитку сучасної медичної термінології.

Отже, Марк Порцій Катон, Авл Корнелій Цельс та Гай Пліній Старший зберегли відомості про культуру та лікувальну справу античності: про уявлення римлян щодо лікувальних властивостей продуктів різного походження, про основи гігієни та дієтики, про магічний складник медицини. Окрім того, вони залишили слід у формування сучасної медицини як науки та заклали початки медичної терміносистеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Марк Порцій Катон*. Земледелие. / Пер. и комм. М. Е. Сергеевко при участии С. И. Протасовой. (Серия "Литературные памятники"). Отв. ред. И. И. Толстой. М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1950.
2. *Михайлова О. Г., Кононенко Г. Г.* Медична та біологічна латина. Основи термінології: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2007.
3. *Серебряннікова Н.І.* Обрядові аспекти народної лікувальної практики слов'янського населення Південно-Західної України. Автореф. дис... канд. іст. наук; НАН України. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики

та етнології ім. М.Т.Рильського. – К., 2004. 4. *Соболевский С. И.* Грамматика латинского языка. Учебник. – М.: Лист Нью, 2003. 5. *Цельс, Авл Корнелий.* О медицине. / Пер. Ю. Ф. Шульца. Вступ. ст. и ред. В. Н. Терновского. М., 1959. 6. *Цельс, Авл Корнелий.* О медицине. Кн.8. (Костная хирургия, травматология). / Пер., вступ. ст. и комм. С. М. Каца. Куйбышев, Кн. изд-во. 1960. 7. *Aulus Cornelius Celsus.* De Medicina – Ел. ресурс: <http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Celsus/home.html>. 8. *Gaius Plinius Secundus.* Historia naturalis – Ел. ресурс: http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Pliny_the_Elder/home.html. 9. *Marcus Porcius Cato.* De agri Cultura – Ел. ресурс: http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Cato/De_Agricultura/home.html. 10. *Pliny, the Elder; Rackham, H. (Harris).* Natural history. Volume: 6.—London : W. Heinemann. – 1938. 11. *Pliny, the Elder; Rackham, H. (Harris).* Natural history. Volume: 7.—London : W. Heinemann. – 1938. 12. *W. Spencer: Celsus.* De Medicina. Loeb, Cambridge 1935—1938 (Lat.-engl.)

Стаття надійшла до редакції 19.04.13

Горобець І.С., студ.,

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

**ЛЕКСИКА НАРОДНОЙ АНТИЧНОЙ МЕДИЦИНЫ В
КЛАССИФИКАЦИОННОМ ИЗМЕРЕНИИ
(на матеріалі текстів "De agri cultura" Марка Порція
Катона, "De medicina" Авла Корнелія Цельса, "Historia
Naturalis" Гая Плінія Старшого)**

В статті зроблена спроба дослідження лексико-семантичних особливостей давніх рецептів народної медицини античних авторів, визначено їх походження і основні принципи структури, здійснено сопоставительний аналіз авторських стилів на основі текстів "De agri cultura" Марка Порція Катона, "De medicina" Авла Корнелія Цельса, "Historia Naturalis" Гая Плінія Старшого.

Ключевые слова: *рецепти народної медицини, лексико-семантичний аналіз, лексика для позначення лікарських засобів, лексеми для позначення названь хвороб, лікарські форми.*

Gorobets I., stud.,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

**VOCABULARY OF FOLK ANTIQUE MEDICINE IN THE
CLASSIFICATION PERSPECTIVE (based on texts "De agri
cultura" by Marcus Porcius Cato, "De medicina" by Aulus
Cornelius Celsus, "Historia Naturalis" by Gajus Pliny the Elder)**

An attempt to investigate lexico-semantic peculiarities of folk medicine recipes in the works of ancient authors, to define their origin and main principles of structure, to carry out a comparative analysis of the style of the authors is made in the article. The study is based on the texts "De agri cultura" by Marcus Porcius Cato, "De medicina" by Aulus Cornelius Celsus, "Historia Naturalis" Gajus Pliny the Elder.

Key words: *recipes of folk medicine, lexico-semantic analysis, vocabulary of remedies, lexemes denoting illnesses, dosage forms.*

УДК 81'255:030.811.111=161.2

Григораш А.С., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

**ЕВФЕМІЗМИ ЯК ЗАСІБ МАНІПУЛЯЦІЇ СВІДОМІСТЮ
(на матеріалі англомовних мас-медійних текстів)**

Статтю присвячено маніпулятивному впливу евфемізмів, результатом якого є зміна ціннісних і поведінкових орієнтирів реципієнта. Розглянуто також евфемізми, вжиті для пом'якшення негативної оцінки з метою дотримання вимог політкоректності.

Ключові слова: *маніпуляція, евфемізм, ЗМІ, вплив.*

Президент США Барак Обама, ведучи предвиборчу кампанію 2008 року, якось зауважив: "Words matter". Це можна витлумачити так: "Слова – не пустий звук", "Слова – істотні (важливі, суттєві)". Поза сумнівом, лідер країни мав рацію, адже саме завдяки словам ми передаємо одне одному свої думки та емоції. А отже, маємо можливість впливати одне на одного, маніпулювати свідомістю людей, коли в цьому бачимо необхідність.

Але, як наголошував російський вчений С. Кара-Мурза, "ЗМІ сьогодення – це інструмент ідеології, а не інформації. Головне в їхніх повідомленнях – ідеї, впроваджені в нашу свідомість контрабандою" [Кара-Мурза 2000, 574].